

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
PWYLLGOR:	PWYLLGOR ARCHWILIO
DYDDIAD:	24 MEDI 2013
TEITL YR ADRODDIAD:	ADRODDIAD BLYNYDDOL AR ATAL TWYLL A LLYGREDD 2012-13
PWRPAS YR ADRODDIAD:	ADOLYGU GWEITHGAREDD YN Y MAES HWN
ADRODDIAD GAN:	PENNAETH GWASANAETH ARCHWILIO A RHEOLWR TWYLL GWEITHREDOL
GWEITHREDU:	ER GWYBODAETH

1. CYFLWYNIAD

Rhaid i bolisi'r Cyngor ar Atal Twyll a Llygredd gael ei adolygu'n flynyddol gydag adroddiad yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Archwilio. Mae'r adroddiad hwn yn nodi'r gweithgaredd yn y maes hwn yn 2012/13. Mae'r meysydd canlynol wedi eu cynnwys ym Mholisi'r Cyngor ar gyfer Atal Twyll a Llygredd:

- **Twyll:** - "mynd ati'n fwriadol i ystumio datganiadau cyllidol neu gofnodiadau eraill y tu mewn i'r Awdurdod neu'r tu allan gyda golwg ar guddio camddefnydd o asedau neu i sicrhau math arall o fudd".
- **Llygredd:** - "cynnig, rhoi, gofyn am neu dderbyn cymhelliad neu wobwr allai ddylanwadu ar y modd y mae unrhyw berson yn gweithredu."
- **Lladrad :**
- **Methiant i ddatgelu diddordeb:** boed budd ariannol yn gysylltiedig ai peidio.

Mae egwyddorion allweddol y polisi mewn perthynas â thwyll a llygredd fel a ganlyn:-

- Lleihau cyfleon;
- Atal;
- Rhwystro;
- Darganfod ac Ymchwilio;
- Erllyn ac Adennill.

Wedi eu sylfaenu ar:-

- Diwylliant ac Ymwybyddiaeth.

2. LLEIHOU CYFLEON AC ATAL

Prif nod y polisi yw atal twyll, llygredd neu ladrad rhag digwydd yn y lle cyntaf. Gwneir hyn i raddau helaeth drwy weithgareddau arferol rheoliadau ariannol yn cynnwys gwaith sicio mewnol a gwahanu dyletswyddau. Mae'n amhosibl adrodd yn ôl yn systematig ar atal gan nad oes ystadegau ar gael am yr hyn nad yw wedi digwydd. Fodd bynnag, rhoddir i aelodau sicrwydd ar effeithlonrwydd y systemau

rheoli mewnol gan yr archwilyr mewnol ac allanol a thrwy farn sicrwydd gan drydydd partiön eraill. Bydd Archwilio Mewnol yn adrodd yn ôl i bob Pwyllgor Archwilio ar gynnydd yn cynnwys asesiad parhaol o'r system reoli fewnol yn dilyn adolygiadau a wnaed yn ystod y cyfnod. Rhoddir barn ar y fframwaith o reolau mewnol yn flynyddol fel rhan o'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol.

Dyma rai esiamplau o weithgareddau arferol sy'n parhau i atal twyll a llygredd rhag digwydd:

- (i) Gwaith rhagweithiol o ran cynhyrchu a monitro adroddiadau ar daliadau dyblyg ac adolygiadau yn cynnwys cysoni adroddiadau'r sefydliad i'r gyflogres yn cael ei wneud i nodi anghysonderau fydd wedyn yn cael eu dilyn i fyny. Mae gwaith o'r fath yn cefnogi'r system reoli fewnol ac yn fodd o reoli'n sylweddol y gweithgareddau perthnasol.
- (ii) Gweithdrefnau cadarn wrth ddelio â hawliadau yswiriant yn cynnwys anfon hawliadau ymlaen ar unwaith i'n cwmni yswiriant i'w hymchwilio yn ôl yr angen a delio ar unwaith i setlo hawliadau a brofwyd ond gwrthod y gweddi, ac mae hyn yn rhoi peth diogelwch i'r Cyngor rhag unrhyw hawliadau twyllodrus.
- (iii) Mae'r broses arferol o gasglu a bancio arian yn cyflwyno risg ynddi ei hun o safbwynt y demtasiwn i "gwagio a llwytho" all yn y pen draw arwain at ladrad. Drwy fonitro'r patrwm o fancio mae'n nod gennym gywiro'r sefyllfa cyn bod unrhyw golledion yn digwydd: Fe allwn nodi achosion o fancio hwyr trwy'r Tîm Incwm neu drwy i reolwyr adolygu penawdau incwm cyllideb neu fel rhan o adolygiad sicrwydd ansawdd trydydd parti. Mae dilyn hyn i fyny gyda'r staff oedd yn delio â'r mater yn helpu i rwystro a chanfod lladrad. Fe nodwyd enghreifftiau o'r fath yn y cyfnod sydd dan sylw yn yr adroddiad hwn ac ymchwiliodd yr Adain Archwilio Fewnol iddynt ac adrodd arnynt.

3. CANFOD, YMCHWILIO, ERLYN

Gall amheuaeth o ladrad neu dwyll gwirioneddol ddeillio o nifer o ffynonellau. Efallai mai staff yr awdurdod fydd yn nodi'r amheuaeth drwy waith gweinyddu arferol, fe allant fod yn destun 'chwythu'r chwiban' yn fewnol / allanol fel y llinell ffôn Twyll Budd-dal, fe allant gael eu nodi gan staff adolygu a chydymffurfio'r Cyngor neu fe allant fod wedi eu cyfeirio gan asiantaethau eraill neu'r cyhoedd.

Beth bynnag fo'r amheuon, mae angen i ymchwiliadau fod yn gymesur, yn gyfrinachol ac yn deg. Bydd rhai amheuon neu honiadau yn troi allan i fod yn rhai maleisus neu yn gamgymeriadau syml; mae'r rhagdybiaeth bod rhywun yn ddieuog yn bwysig ac nid pob ymchwiliad sydd yn canfod bod drwg wedi ei wneud.

Un ffactor fawr gyda gwneud penderfyniad ar atgyfeiriad ac ymchwilio iddo'n llwyddiannus yw ansawdd y wybodaeth a ddarparwyd. Mewn achosion lle ceir atgyfeiriadau dienw a honiadau yn cael eu gwneud heb unrhyw dystiolaeth i'w cefnogi, mae'r gobaidh o gael ymchwiliad llwyddiannus yn llawer llai. Mae atgyfeiriadau o'r fath yn wrthgynhyrchiol yn yr ystyr eu bod yn dargyfeirio adnoddau ymchwilio prin y Cyngor.

Achosion o Dwyll Budd-dal - Yn 2013/13 roedd 616 o atgyfeiriadau o dwyll budd-dal posibl gyda Budd-dal Tai / Treth Gyngor ac roedd 532 o'r achosion yn rhai oedd yn addas i'w hymchwilio. O'r 532 achos, gwelwyd rhyw fath o rybudd ffurfiol yn cael ei roi mewn 39 ohonynt. Nodwyd cyfanswm o £236,555 o fudd-dal oedd wedi ei ordalu fel 'twyll a chamgymeriad' gan yr adain Atal Twyll yn ystod 2012/13.

Yn Hydref / Tachwedd 2002 fe nododd yr adain fudd-daliadau nifer sylweddol o achosion nad oeddent wedi eu hadolygu dros gyfnod o amser ac roedd y rhain yn cynnwys achosion safonol lle'r oedd Budd-dal Tai wedi ei dalu ar y sail bod yr

hawlydd neu'r partner mewn gwaith ac wedi gwneud datganiad am eu hincwm pan wnaed yr hawliad i ddechrau. Nodwyd mewn rhai o'r achosion hyn bod cynnydd i'w weld yn yr incwm gwaith ac nad oedd hyn wedi ei ddatgan. O ganlyniad i hyn fe gafwyd nifer fawr o atgyfeiriadau tua diwedd y flwyddyn, a derbyniwyd 183 o atgyfeiriadau ym mis Ionawr 2013 yn unig.

Mae polisiâu erlyn sefydledig yn achos twyll Budd-dal yn cynnwys ystod o gosbau sy'n caniatáu inni allu rhoi ymateb cymesur. Ar waelod y raddfa, bydd rhybudd neu ddirwy weinyddol yn aml yn ddigon i danlinellu difrifoldeb y twyll ac atal iddo ail ddigwydd. Nid yw'r awdurdod yn gyndyn o erlyn twyllwyr am achosion mwy difrifol. Mae'r tabl isod yn dangos math a nifer y cosbau a roddwyd yn 2012-13, o gymharu y dair blynedd diwethaf:

	Erlyn	Dirwy Weinyddol	Rhybudd	Budd-dal wedi ei Ordalu
2012-13	7	13	19	£236 555
2011-12	10	6	26	£344 303
2010-11	8	5	23	£165 023

Bydd yr Awdurdod yn ystyried bod canlyniad cadarnhaol i achosion lle mae'r tîm ymchwilio yn nodi gordaliad mewn budd-dal ac yn ei basio ymlaen i'w adennill. Mae swm y budd-dal a or-dalwyd ac a nodwyd yn y 12 mis diwethaf yn parhau yn sylweddol. Er y cafwyd ychydig o achosion gwerth uchel yn y flwyddyn ariannol, mae'n cael ei dderbyn bod y cynnydd wedi digwydd oherwydd y nifer uwch o "dwyll a chamgymeriad" lefel is.

Yn y tabl isod fe welir dadansoddiad o ffynhonnell yr atgyfeiriadau Budd-dal yn y dair blynedd ddiwethaf:

	2012/13	2011/12	2010/11
Ffynhonnell	Achosion	Achosion	Achosion
Swyddogion yn Ymweld	1	6	9
Staff Budd-dal Tai	12	6	2
Treth Gyngor / Adennill	0	0	2
Di-enw	4	4	1
DWP	5	6	3
HBMS	16	14	14
NFI	0	3	4
Arall	1	3	1

Achosion Arall o Dwyll - Yn ychwanegol at ymchwilio i atgyfeiriadau yn ymwneud â Budd-dal, cafwyd 11 o ymchwiliadau mewn perthynas â honiadau o dwyll neu ddrwg weithredu arall yn cael ei adrodd i'r Adain Archwilio Mewnol. Yn dilyn ymchwilio i'r honiadau, gwelwyd tystiolaeth o reolaeth fewnol wan mewn rhai enghreifftiau a hefyd dystiolaeth gadarnhaol o anghysondeb ac / neu dwyll yn digwydd mewn dau o'r ymchwiliadau a ddechreuwyd yn ystod y cyfnod hwn.

Yn sgil ymchwiliad gan yr Adain Archwilio Mewnol, canfuwyd tystiolaeth bod incwm wedi cael ei fancio'n hwyr yn systematig. Yn ystod ymweliad safle i ymchwilio i'r mater, nid oedd y gweithiwr yn gallu cynhyrchu arian a oedd, yn ôl cofnodiadau, wedi ei gasglu ond heb ei fancio eto. Fe ymddiswyddodd y gweithiwr yn dilyn yr ymweliad safle. Banciwyd yr arian wedi hynny ac ni nodwyd unrhyw golled ariannol i'r Cyngor ac felly ni chymerwyd unrhyw gamau pellach.

Treuliwyd llawer o amser yr Adran Archwilio Mewnol yn ymchwilio i brydau ysgol ac incwm arian cronfeydd ysgolion lle gwelwyd tystiolaeth o dwyll gyda ninnau'n cyfeirio'r mater i'r Heddlu. Unwaith yn rhagor, fe ymddiswyddodd y gweithiwr ar ddechrau ein hymchwiliadau. Mae'r Heddlu yn gweithio ar yr atgyfeiriad ond nid ydynt wedi rhoi diweddariad ar eu cynnydd hyd yn hyn.

Mae'r manylion am y gwaith ymchwiliol a nodir uchod yn dystiolaeth o ymrwymiad y Cyngor i ymchwilio i atgyfeiriadau ac i gymryd camau priodol lle bo drwgweithredu ac / neu dwyll a llygredd yn cael ei nodi.

4. MENTER DWYLL GENEDLAETHOL (NFI)

Mae'r awdurdod yn cymryd rhan yn y Fenter Dwyll Genedlaethol sy'n digwydd bob dwy flynedd. Mae'r Fenter yn golygu bod data penodol o fewn yr awdurdod yn cael ei gyfatebu gydag awdurdodau eraill er mwyn nodi unrhyw anghysondeb all fod yn arwydd o dwyll. Wrth benderfynu ar ryddhau gwybodaeth ar gyfer cyfatebu data, mae angen ystyried a gafodd unigolion rybudd teg o'r bwriad i brosesu eu gwybodaeth yn unol ag egwyddorion diogelu data.

Mae cyfranogi yn NFI yn ddull rhagweithiol o nodi twyll posibl o fewn systemau'r Cyngor a rhwng systemau'r Cyngor. Fel gyda phob atgyfeiriad, nid yw pob un yn darparu digon o dystiolaeth o dwyll i gyfiawnhau ymchwiliad ond lle maent yn gwneud hynny, bydd camau gweithredu ac ymchwilio priodol yn cael eu dilyn gan y Cyngor.

Yn ystod y flwyddyn ariannol fe ryddhawyd canlyniadau Cyfatebu Data 2012/13 NFI.

Cyfatebu Budd-dal - Mae'r NFI wedi nodi 788 o achosion o dwyll budd-dal posibl, ond, mae system hidlo yr NFI wedi argymhell mai dim ond 88 o'r achosion hyn sydd angen eu hymchwilio ymhellach ac sy'n nodi posibilrwydd uchel o dwyll. Fe wnaed adolygiad cychwynnol ar yr achosion hyn ac maent yn disgyn o dan y categori o Fudd-dal Tai yn erbyn taliadau Cyflogres a Phensiwn, ac mae un achos eisoes wedi nodi gordalu budd-dal o fwy na £5,400, ac fe nodwyd wedyn i hynny ddigwydd oherwydd i gamgymeriad gael ei wneud pan gyfrifwyd yr hawl i fudd-dal ac roedd y pensiwn wedi ei ddatgan, ond wedi'i fethu.

Cyfatebu heb fod yn ymwneud â Budd-dal - Mae'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn gyfrifol am hidlo ac asesu risg gyda'r holl achosion o gyfatebu Data NFI nad ydynt yn ymwneud â budd-daliadau ac yn 2012-13, fe gafwyd 3564 o gyfatebiadau gyda'r NFI yn argymhell y dylid ymchwilio i 1509 ohonynt. O'r rhain:

- Roedd 1238 o gyfatebiadau a argymhellwyd yn ymwneud â phobl a fu farw gyda Bathodynau Glas neu Docynnau bws Consesiynol. Ni chafwyd tystiolaeth o gamddefnyddio bathodynau na thocynnau yn sgil y gwaith cyfatebu hwn.

Adolygodd y tîm hefyd y gweithdrefnau sy'n eu lle i rybuddio'r Cyngor am rai a fu farw trwy'r broses 'Dywedwch wrthym Unwaith'. Rydym wedi trefnu i Wardeiniaid Traffig dderbyn rhestr o Fathodynau Glas nad ydynt yn ddilys er mwyn helpu i nodi a chael gwared ar unrhyw gamddefnydd posibl.

- Roedd 172 o'r cyfatebiadau a argymhellwyd yn ymwneud â data wedi'i ddyblygu o fewn system Credydwy'r Cyngor. Roedd yna fater yr oeddem yn gwybod amdano gyda chredydwy'r yn cael eu dyblygu yn system Credydwy'r ResourceLink y Cyngor oedd yn delio â phryd yr oedd y data yn cael ei lanhau cyn cael ei roi i mewn yn y modiwl Credydwy'r CIVICA newydd. O ystyried nifer y cyfatebiadau a'r rhesymau am nifer ohonynt, fe ganolbwyntiodd y Gwasanaeth Archwilio Mewnol ar y cyfatebiadau oedd yn cael eu gweld fel y rhai â'r mwyaf o risg, sef y rhai a oedd yn ymwneud â chofnodiadau 'dyblyg yn ôl rhif anfoneb a swm ond gyda gwahanol gyfeiriad ac enw credydwy'r'.
- Roedd 52 o'r cyfatebiadau a argymhellwyd yn ymwneud â chyfatebu'r gyflogres i Gredydwy'r. Gall hyn fod oherwydd taliadau i weithwyr am resymau nad ydynt yn ymwneud â'u cyflogaeth h.y. dyletswyddau etholiad, ad-daliadau Treth Gyngor ac ati.

- Roedd 7 cyfatebiad arall a argymhellwyd yn ymwneud â 'Pharcio Bathodyn Glas i Docyn Parcio Bathodyn Glas' (1); 'Hawlwyr Yswiriant i Hawlwyr Yswiriant'; 'TAW a or-dalwyd'. Ymchwiliwyd i'r cyfatebiadau hyn a chafwyd eglurhad.

Ni welodd Archwilio Mewnol unrhyw dystiolaeth o dwyll nac anghysondeb o'n hymchwiliadau i'r cyfatebiadau data a argymhellwyd.

Mae'r Awdurdod yn parhau i ymrwymo i weithio ar y cyd gyda'r sefydliadau eraill, yn arbennig Gwasanaeth yr Adran Waith a Phensiynau ar gyfer Ymchwilio i Dwyll.

5. CYFATEBU DATA BUDD-DAL TAI

Gwasanaeth Cyfatebu Budd-dal Tai (HBMS) – mae'r Awdurdod yn ymrwymedig i ymchwilio i atgyfeiriadau a gynhyrchir drwy HBMS, sef achosion lle nodwyd anghysondeb drwy gyfatebu data Budd-dal Treth Gyngor a Thai yn erbyn data DWP a HMRC sy'n cynhyrchu atgyfeiriad y mae angen ymchwilio iddo ac a all arwain at achos o dwyll.

Yn 2012/13 roedd 16 o achosion a sancsiynwyd mewn rhyw ffurf yn dilyn cyfatebu drwy HBMS.

6. AWDURDOD TWYLL CENEDLAETHOL (NFA)

Yn Ebrill 2011, fe gyhoeddodd yr Awdurdod Twyll Cenedlaethol y Strategaeth ar gyfer Ymladd Twyll yn Lleol. Roedd yn amcangyfrif bod cost twyll i lywodraeth leol yn £2.2 biliwn y flwyddyn. Mae hwn yn arian y gellid ei ddefnyddio ar gyfer gwasanaethau lleol. Mae Ymladd Twyll yn Lleol yn agwedd strategol a ddatblygwyd gan lywodraeth leol ar gyfer llywodraeth leol, ac mae'n mynd i'r afael â'r angen am fwy o fesurau atal twyll a gwell gorfodaeth.

Mae Ymladd Twyll yn Lleol yn amlinellu agwedd strategol fydd, os caiff ei mabwysiadu ar draws llywodraeth leol, yn fodd i awdurdodau lleol gael eu diogelu'n well rhag twyll a hefyd i gyfrannu at allu'r wlad i ganfod a chosbi twyllwyr. Bydd yr agwedd newydd yn cryfhau'r ymateb gwrthdwyll ar draws llywodraeth leol gan olygu y bydd mwy o dwyllwyr yn cael eu dal, mwy o dwyll yn cael ei rwystro a mwy o arian yn cael ei ddychwelyd i awdurdodau.

Mae'r Awdurdod yn ystyried sefydlu ymchwiliadau i fathau eraill o dwyll sy'n effeithio'r Cyngor, ac mae hyn wedi cynnwys twyll Bathodynnau Glas ar gyfer Parcio, Teithio Consesiynol (pasis bws) a thwyll disgownt Treth Gyngor person sengl.

7. GRŴP YMCHWILIO BUDD-DAL CYMRU (WBIG)

Grŵp yw hwn sy'n cynnwys ymchwilwyr twyll budd-dal yng Nghymru, sy'n darparu rhwydwaith i ymchwilwyr i gyfarfod a thrafod materion sy'n gyffredin ac sy'n effeithio ar ymchwilwyr Awdurdod Lleol ac mae'n darparu llwyfan cydnabyddedig i drafod y materion hyn yn ogystal â darparu llwyfan i allu rhoi i ymchwilwyr lais ar sut i wrthwynebu twyll. Yn ystod yr AGM diwethaf, fe safodd Andrew Williams, Rheolwr Twyll y Cyngor, i lawr fel Cadeirydd yr WBIG ond fe barhaodd ar y Pwyllgor Gwaith fel Trysorydd ac fe gafodd ei ethol fel Aelod Gweithredol o LAIOG.

8. ADENNILL

Lle yr ydym yn gallu gwneud hynny, byddwn yn ceisio adennill gwerth yr arian gafodd ei ddwyn neu ei gymryd oddi ar yr awdurdod trwy dwyll. Cyfanswm y Budd-dal Treth Gyngor a Thai a or-dalwyd ac a nodwyd drwy ymchwiliadau twyll yn 2012/13 oedd £236 555. Cyfanswm y Dirwyon Gweinyddol a roddwyd yn y flwyddyn oedd £3,629 fel dirwyon mewn 13 achos ac mae hyn wedi ei osod ar gyfradd o 30%

o'r budd-dal a or-dalwyd yn yr achos. Bydd yr awdurdod yn gwneud popeth a fedr i adennill y swm o fudd-dal fydd yn cael ei nodi fel budd-dal a or-dalwyd.

9. ATAL

Mae yna nifer o ffyrdd o atal y rhai fyddai'n cyflawni twyll a llygredd. Er mwyn i dwyll ddigwydd, rhaid i'r twyllwr gael cyfle i gael arian neu fudd-dal personol arall o'n systemau. Ein prif amddiffyniad felly yw bod â system rheoli fewnol ddigonol yn ei lle nad yw'n cynnig cyfleon o'r fath. Rhan fawr o waith yr Adain Archwilio Mewnol yw delio ag adolygu systemau rheoli, nodi gwendidau a gwneud argymhellion i sicrhau na fydd fawr ddim o gyfleon i dwyllo.

Dull arall o atal yw ei gwneud yn hysbys bod y Cyngor yn wylidwrus mewn perthynas â thwyll a llygredd ac y bydd yn cymryd camau priodol unwaith y byddir wedi nodi unrhyw enghreifftiau o hynny. Mae dulliau atal o'r fath yn cael eu hatgyfnerthu pan wneir pobl yn ymwybodol o'r ffaith bod y manylion y maent yn eu darparu yn cael eu gwirio a'u sicio nid yn unig o fewn y Cyngor ond rhwng cyrff cyhoeddus.

Mae'r proffil uchel a roddir i adrodd ar ganfod achosion ac erlyn troseddwyd yn ffordd dda o godi proffil y gwaith hwn ac o atal twyll. Yn ystod 2012/13 fe ryddhaodd yr awdurdod ddatganiadau yn y wasg ar erlyniadau llwyddiannus ac fe gawsant broffil uchel yn y wasg yn lleol. Rydym yn cyfrif bod cyhoeddi newyddion am achosion lle cafwyd erlyniad yn gyhoedduswydd gwerthfawr sy'n cynhyrchu achosion pellach sy'n werth ymchwilio iddynt ac sy'n atal eraill all fod yn ystyried gwneud hawliadau twyllodrus.

Un esiampl o erlyniad yw lle y bu gwraig oedrannus yn Llanfachraeth a'i merch yn anonest yn peidio â datgan eu gwir incwm i'r Cyngor, ac roedd y ddwy yn gweithio fel gofawyr i wraig oedrannus yn Nefyn ac yn ennill mwy na £600 yr wythnos ar sail rota. Mae Atodiad 1 yn cyfeirio at yr achos hwn.

10. DIWYLLIANT AC YMWYBYDDIAETH

Mae'r cyhoedduswydd a roddir i waith gwrth-dwyll ac erlyniadau llwyddiannus yn helpu hefyd i hyrwyddo diwylliant o wrth-dwyll yn yr awdurdod. Mae diwylliant gwrth-dwyll cadarnhaol yn rhan o lywodraethu corfforaethol da.

Er mwyn gwella ymwybyddiaeth, bwriedir darparu sesiwn hyfforddi yn 2012-13 yn seiliedig ar wrthsefyll twyll a llygredd. Bydd y sesiwn hyfforddi ar gyfer pob aelod staff ond yr arbennig y rhai sydd â'r gwaith o weithredu rheoliadau mewnol allweddol o fewn systemau'r Cyngor. Bydd y sesiwn ar gael hefyd i'r Pwyllgor Archwilio.

Cafodd staff Tai a Budd-dal Treth Gyngor sesiwn loywi ar y gwaith sy'n cael ei wneud gan y tîm twyll a'r hyn a ddisgwyllir ganddynt. Rhoddwyd cyfarwyddyd i'r staff ar sut i wneud atgyfeiriad twyll er mwyn cael atgyfeiriadau o ansawdd gwell ar gyfer eu hymchwilio.

Cyflwynwyd gweithdy hunanasesu blynyddol ar Atal Twyll o 2012/13 a'i fwriad yw cynyddu ymwybyddiaeth Aelodau yn y maes hwn (gweler isod os gwelwch yn dda).

11. SEFYDLU'N GADARN ARFERION TWYLL A LLYGREDD

Bydd y Pwyllgor Archwilio yn cynnal Gweithdy blynyddol lle gwneir hunanasesiad o effeithiolrwydd y Pwyllgor Archwilio a bydd Aelodau'r Pwyllgor yn cael eu helpu gan swyddogion yn cynnal hunanasesiad o Drefniadau Atal Twyll y Cyngor.

Am y ddwy flynedd ddiwethaf, mae'r Pwyllgor Archwilio wedi defnyddio Rhestr Wirio CIPFA "Rheoli'r Risg o Dwyll - Camau i atal twyll a llygredd" i hunanasesu trefniadau Atal Twyll y Cyngor. Fodd bynnag, y cyfarwyddyd diweddaraf yn y sector yw i ni

ddefnyddio rhestr wirio'r Comisiwn Archwilio – Diogelu'r Pwrs Cyhoeddus 2012 - Ymladd Twyll yn erbyn Llywodraeth Leol, i'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu ochr yn ochr â rhestr Wirio'r Awdurdod Twyll Cenedlaethol Ymladd Twyll yn Lleol - Atal Twyll.

Bydd y rhestrau gwirio hyn yn cael eu defnyddio i ganfod ac i gofnodi'r trefniadau sydd yn eu lle ac i nodi bylchau yn fframwaith Atal Twyll y Cyngor. Nod yr ymarfer hwn yw ymwreiddio ymhellach weithgaredd Atal Twyll a diwylliant o fewn y Cyngor.

12. GWASANAETH YMCHWILIO TWYLL UNIGOL

Ers cyhoeddi rhaglen Diwygio Lles y Llywodraeth yn 2010 dim ond ychydig iawn a wyddys o hyd am yr effaith y bydd yn ei chael ar ymgysylltiad awdurdodau lleol â thwyll budd-dal. Mae'r llywodraeth yn dal i ddweud y bydd y Gwasanaeth Ymchwilio Sengl i Dwyll yn dod i rym o Ebrill 2013 ond ni wnaeth hyn ddigwydd. Hyd yn hyn mae'r Adran Waith a Phensiynau wedi sefydlu 4 safle Peilot i gynnwys gwahanol fathau o Awdurdodau Lleol ac fe ddewiswyd Cyngor Bwrdeistref Hillingdon yn Llundain, Dinas Glasgow, Corby a Wrecsam. Nod y safleoedd peilot hyn yw gwerthuso a dysgu o'r arferion gorau fel y gellir gwneud dyluniad terfynol i SFIS. Mae'n amlwg y bydd hyn yn cael effaith ar ymchwilyr Awdurdod Lleol ond y mae wedi ei gadarnhau gan Raglen Twyll a Chamgymeriad yr Adran Waith a Phensiynau y bydd ymchwilyr Awdurdodau Lleol yn parhau i fod wedi eu cyflogi gan yr Awdurdod Lleol hyd 2015. Mae'r Awdurdod yn parhau i fod yn ymrwymedig i weithio ar y cyd gyda'r Adain Waith a Phensiynau hyd nes y bydd y gwasanaeth newydd yn ei lle.

Mae hyn wedi cael sylw'n genedlaethol oherwydd mae'r Awdurdod Twyll Cenedlaethol wedi amlygu mathau eraill o dwyll all ddigwydd o fewn Awdurdodau Lleol na fyddent yn cael eu hymchwilio gan SFIS ac y dylid rhoi ystyriaeth i'r ffaith y gall Awdurdodau Lleol golli ymchwilyr hynod o brofiadol sydd wedi eu hyfforddi i ymchwilio ac erlyn achosion o dwyll.

13. ADOLYGU'R POLISI

Adolygwyd Polisi Atal Twyll a Llygredd yr awdurdod ddiwethaf yn 2012 ac fe'i mabwysiadwyd gan y Cyngor yn y cyfarfod a gynhaliwyd yn Rhagfyr 2012. Ynghyd â'r Polisi Atal Twyll, fe gynhyrchwyd Cynllun Ymateb i Dwyll a'i gyhoeddi yn 2012 ac fe'i cyflwynwyd i gyfarfod o'r Cyngor yn Rhagfyr 2012. Mae gan y Cyngor hefyd bolisiâu Chwythu'r Chwiban ac Atal Gwyngalchu Arian.

Gall gweithwyr y Cyngor ac Aelodau weld y cyfan o'r polisiâu hyn ar Monitor, safle fewnrwyd y Cyngor.

Nid oes gan y Cyngor Bolisi Atal Llwgwrwbrwyo penodol ar hyn o bryd i nodi sut y mae'r Cyngor yn cyfarfod ag anghenion Deddf Llwgwrwbrwyo 2010. Mae Deddf Llwgwrwbrwyo 2010 yn ei gwneud yn drosedd i sefydliadau fethu â rhwystro pobl sy'n gysylltiedig â hwy rhag bod yn euog o lwgwrwbrwyo ar eu rhan. Mae diogelwch rhag 'methu ag atal' yn seiliedig ar fedru dangos bod gan y sefydliad 'weithdrefnau' atal llwgwrwbrwyo 'digonol' yn eu lle.

Mae Polisi Atal Llwgwrwbrwyo drafft yn cael ei baratoi a bydd yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith i'w gymeradwyo.

JOHN FIDOE
PENNAETH GWASANAETH – ARCHWILIO

ANDREW WILLIAMS
RHEOLWR TWYLL GWEITHREDOL

ENGHRAIFFT O ACHOS LLE BU ERLYNIAD

Achos 1

Stephanie Anastassiou, 8, Minffordd, Llanfachraeth.

Ffeithiau'r achos, mam a merch gafodd eu herlyn am Dwyll Budd-dal:

Daeth yr Hawlydd gerbron Llys Ynadon Caerdybi ar 24/01/2013 wedi ei chyhuddo o 2 drosedd o fethiant i roi rhybudd o newid yn ei hamgylchiadau i Gyngor Sir Ynys Môn ac i'r Adran Waith a Phensiynau. Roedd wedi methu ag adrodd yn ôl i'r awdurdodau hyn ei bod yn gweithio fel gofalwr yn byw yn y llety am wythnos ym mhob mis ac yn ennill £650 y mis.

Roedd hyn yn golygu ei bod wedi ei gordalu

- £1 120.32 mewn Budd-dal Tai, £176.64 mewn Budd-dal Treth Gyngor; a
- £4 938.96 mewn Cymhorthdal Incwm dros gyfnod o 2 flynedd.

Clywodd y Llys sut yr oedd y wraig i ddechrau wedi hawlio budd-dal yn gyfreithlon ar ôl iddi ddychwelyd i fyw i'r ardal ond roedd ei hamgylchiadau wedi newid yn fuan ar ôl iddi ddechrau hawlio a rhoddwyd cyfle iddi weithio fel gofalwr yn byw ar y safle i wraig oedrannus yn ardal Gwynedd. Wrth amddiffyn ei hun fe ddywedodd iddi dderbyn cyngor gwael a'i bod wedi parhau i hawlio'r budd-daliadau hyn, er ei bod yn derbyn bod gweithredu felly wedi bod yn anonest. Fodd bynnag, roedd wedi talu'r swm oedd arni i'r Cyngor yn ôl cyn i'r achos fynd i'r Llys.

Dedfrydwyd hi gan yr Ynad i Orchymyn Cosb Gymunedol o 12 mis oedd yn cynnwys 100 awr o waith di-dâl ac fe orchynnwyd iddi dalu £85 tuag at y costau.

Achos 2

Mrs June Robinson - 7, Minffordd, Llanfachraeth.

Roedd yr achos hwn wedi'i gysylltu i achos ei mam, Mrs June Robinson, a ymddangosodd yn Llys Ynadon Caerdybi ar 07/02/2013.

Plediodd yn euog i bob un o bedwar cyhuddiad heddiw yn Llys Ynadon Caerdybi a dedfrydwyd y diffinydd i garchar am chwe wythnos ar bob trosedd ond wedi eu hatal yn olynol am ddeuddeng mis a gorchynnwyd iddi dalu £270.00 o gostau ymchwiliol a £180 o gostau cyfreithiol o fewn 28 diwrnod.

Eglurodd aelod o'r Cyngor, "Roedd y ddau achos yn rhai a ddygwyd i'n sylw yn dilyn galwad ffôn gan aelod o'r cyhoedd. Tasa ni ddim wedi derbyn yr alwad hon mae'n fwy na thebyg y byddai'r twyll wedi parhau am gyfnod llawer hirach ac felly rydym yn hynod o ddiolchgar am y "tip off".

Byddem yn annog unrhyw un sy'n amau bod rhywun yn gweithredu unrhyw fath o dwyll yn erbyn y Cyngor, yn arbennig twyll Budd-dal, i roi galwad i'n tîm twyll a byddant yn edrych i mewn i'r mater ac yn cymryd camau yn erbyn y twyllwyr.

Rhowch alwad os gwelwch yn dda i (01248) 751888 neu e-bost: bfraud@anglesey.gov.uk